

Stormöte 1.0

| av Peter J Olsson

Interaktivitet i all ära men nätet är också som Doom, förlorar man är det bara att radera och börja om. Den nya tekniken gör det lika lättvindigt att fatta politiska beslut om andra människors liv som när vi röstar bort en deltagare ur Baren.

INTERNET ÄR FANTASTISKT. Jag kan där hitta mängder av information och uppgifter, från små föreningar och stora organisationer, ur tidningar och tidskrifter på de mest skilda språk.

Ibland efterfrågas att besökaren ger lite tillbaka. Till exempel genom att klicka ja eller nej på en mer eller mindre kontroversiell fråga.

INTERAKTIVITET

Ibland handlar det faktiskt om någon sorts vetgirighet från frågarens sida. Kanske vill man ha direkt respons på en ändring i layouten, eller för framtida planering kontrollera om en fråga engagerar många, eller kanske till sina annonsörer skryta med att majoriteten av webbsökarna tänker köpa en ny dator i år. Säkert vill man skapa en dialog och kontakt med läsaren - interaktivitet, som det i värsta fall kallas - och måhända locka till nya besöka: Många är vi ju som vill bekräftas av att tillfrågas i olika ämnen. Eller verka betydelsefulla genom att tipa resultatet från ja till nej på frågan om Stockholm bör söka sommar-OS 2012.

Fungerar gör det uppenbarligen. Annars skulle man inte fortsätta fråga.

Onsdagen den 7 februari 2001 frågar Aftonbladet på sin första nätsida om inte mindre än fem saker: Ska prostitution bekämpas med förbud? Är det rätt av TV3 att visa Pål Hollenders sexköpsreportage från Lettland? Ska socialtjänsten få läggas ut på entreprenad? Och så får män respektive kvinnor fråga om de blivit sextrakasserade på Internet.

Därmed är kanske Aftonbladet rekordhållare men även andra tidningar hänger på: Expressen låter läsarna

bikta om de kan tänka sig att donera organ. Dagens Nyheter undrar om det är rätt att låta misstänkta brottslingar tala ut i tv. Svenska Dagbladet undrar om det är bra att sexköp förbjuds i lag.

De stora morgontidningarna försöker bevara någon seriositet genom att publicera reservationer i anslutning till resultaten. DN skriver:

”Resultatet ska inte ses som representativt för allmänheten och inte heller för Internetanvändare eftersom urvalet av de röstande är okontrollerat. Det bör alltså tolkas med viss försiktighet.”

Och Svenskan instämmer:

”Dagens fråga bygger inte på ett statistiskt urval, utan visar åsikterna hos de besökare på svd.se som har valt att besvara frågan.”

Precis så är det. Det behöver man inte ha gått universitetskurser i statistik för att förstå. Såväl urval som intresse är skevfördelat. Och även om man bortser från de enkla sätt att fuska som finns även vid mer sofistikerade tekniska lösningar så sprids uppmaningar om att gå till någon sida för att rösta rätt med ljusets hastighet över Internet. Man behöver bara besöka partiernas elektroniska debattidor några få gånger för att se hur det går till:

På moderaternas BBS meddelas att sossarna i Järfälla vill att man klickar för eller mot skattesänkning, och vips ser röstetalen sämre ut i förhållande till det lokala socialdemokratiska handlingsprogrammet. Järfällasossarna reagerar med att plocka bort resultatet. Men säkert kändes det att ta det beslutet.

ENKELT BÖRJA OM

När ungdomsproteströrelsen Reclaim-the-streets i Malmö förra året höll en illegal demonstration som raskt

kvävdes av polisen ordnade de anonyma arrangörerna en Internetomröstning om ifall man skulle göra ett nytt försök. Efter några timmar när nej-rösterna ledde svagt nollställde den direktdemokratiska rörelsen raskt folkets röst med motiveringen att motståndarna måste fuska! Här handlar det som sagt om en mer ungdomlig och Internetvan rörelse, där var säkert samvetskvälen över att justera ett oönskat resultat mindre.

Dör man i Quake eller Doom börjar man bara om från början med ett nytt liv. Så förlorar man en debatt, varför inte radera och starta en ny?

Lite bättre kvalitet ska det väl vara på de olika diskussionsforum som finns, irc-konferenser, partiernas elektroniska anslagstavlor, tidningarnas chatter, och de allt vanligare möjligheterna att på tidningars hemsidor kommentera såväl nyhetsartiklar som ledare och krönikor.

Ja, det får man allt säga, åtminstone några är inte alls dumma och att journalister genast blir utsatt för en offentlig feed-back och debatt kan inte annat än göra journalistiken bättre. Men väldigt, väldigt mycket är slaskdebatt av ohyfsade och okunniga galningar, för att göra en försiktig generalisering. Om det är anonymiteten som gör vanvettingar av normala svenskar eller om de man känner igen från sin brevskörd som politisk redaktör nu även försetts med dator och Internetuppkoppling det är svårt att säga.

E-DEMOKRATI

Det är inte att förvåna sig över att den kvalificerade debatten tycks leva i mer slutna sammanhang, elektroniska anslagstavlor och e-postlistor. Uppenbarligen ska det till att deltagarna är kända till namn och kan utslutas vid missbruk för att få ordning på debatten.

Mest tycks e-demokratin hittills handla om pikanta anekdoter men trots allt är det fråga om ett växande fenomen. I jämförelse med de allt egendomligare debattprogram som radio och tv består oss med är det kanske heller inte någon katastrof.

Och det är faktiskt dessa lite slafsiga historier som utgör grunden för den e-demokrati allt fler talar om. För partikanslierna kan det faktiskt innebära en revolution. Kampanjrävarna har hittills mest jublat över att man kan göra billiga utskick via e-post, nå intresserade på ett kostnadseffektivt sätt via webbsidor och enkelt hålla kontakt både med allmänheten och partiets valda företrädare; inte minst viktigt är att de senare har ständig tillgång till programskrifter, partimotioner och faktiskt direktkontakt via e-post med toppnamnen i partiet.

Längst bland partierna har möjligen moderaterna gått när man nu öppnar för att - tydligen - i princip vem som helst ska kunna vara med och bestämma vem som står på partiets listor. Moderata företrädare lite varstans i landet är normalt sett de första att föreslå och bejaka att kommuner tar Internet i sin tjänst för att involvera medborgarna i den demokratiska processen.

E-demokratin går hur som helst framåt med stormsteg lite varstans i landet. Från Kalix och Arvidsjaur i norr till Staffanstorp i söder pågår olika projekt.

EN NY FRIHETSTID?

Vad ska man nu säga om allt detta? Står vi på randen till en ny frihetstid där alla har omedelbar tillgång till fakta, källor och de originalkällor som för inte så länge sedan var monopoliserade av en liten elitgrupp politiska journalister och ledarskribenter? Kommer vi därmed också att se en ny medborgare som inte endast är välinformerad utan också beredd att ta direkt del i beslutsfattandet?

Tekniken ger nämligen möjlighet inte endast för ständigt fortgående opinionsmätningar utan man kunde kanske till och med låta alla faktiskt fatta besluten. Riksdag och kommunfullmäktige kan bli onödiga. Den direkta demokratin har fötts.

Det är en sympatisk tanke. Istället för att allt folket samlas på tinget för att under uråldriga ekar fatta beslut, så litar man till att vi mellan frukosten och bussen till jobbet slår oss ner vid multimediatatorn och tar ställning till dagens frågor.

Frågan är om man inte gör sig själv en otjänst. Den perfekta demokratin kan bli den mest ofullkomliga. Och kanske är våra grå och trista riksdagsmän med alla deras fel och brister bättre tyranner än vi själva och grannen med pekinesern tvärs över gatan.

Det betyder inte att Internet rätt använt är dåligt. Självklart är det ett enormt framsteg när var och en både kan tanka hem all världens kunskap in sin lägenhet, och - snart - själv därifrån sända tv-program som når hela världen.

Bra är också om tidigare i teorin offentliga handlingar blir läs- och sökbara för envar till en mycket låg kostnad.

Kontrollen av beslutsfattare och offentligt anställda tjänstemän är en viktig del av demokratin. Och den kommer att tjäna på onlinebevakning av kommunkontoret, så långt är det alldeles sant.

Och en lättillgänglig debatt är också bra för att styra upp demokratin.

"Dör man i Quake eller Doom börjar man bara om från början med ett nytt liv. Så förlorar man en debatt, varför inte radera och starta en ny?"

ENKELT FÖR ELLER EMOT

Lite mer tvivelaktigt blir det när direktdemokratin ska slå till i beslutsfattandet. När beslut kanske inte fattas av valda representanter utan av oss alla via en klickning försedd med en elektronisk signatur. Metoden finns redan, och skiljer sig knappast från de betaltjänster i bank via Internet som en fjärdedel av svenskarna redan använder sig av till vardags.

Man behöver inte ens fundera över att vi kan börja uppfatta politiska beslut som rör andra människor som något lika lättvindigt som att rösta för eller emot vargjakt i Aftonbladets nättidning eller votera ut en Barendeltagare ur dokusåpan. Den risken är tänkbar.

Det räcker att begrunda den diskussion om demokratins former som förts i några sekler. Och då inser man lätt att en ständigt fortgående direktdemokrati via Internet har flera nackdelar.

- Den bortser från betydelsen av att göra upp dagordningen och ställa propositionsordning. Man kan lätt visa att vid majoritetsomröstningar i flera led så är det vinnande förslaget beroende av hur beslutet fattas. Demokratin riskerar därmed att kunna manipuleras av den som sätter agendan för besluten. Detta lär sig snabbt varje elevrådsledamot på högstadiet och kan lägga moteld mot. Vilket innebär att politikern, som specialist på hur man beslutar, har en plats, inte för att göra demokratin sämre utan att göra den mer rättvisande.
- Vidare handlar politiska beslut i hög grad om att få en helhet att hänga ihop. Kommunens intäkter och utgifter måste vara lika stora. Det är en regel som gäller hur stora majoriteter varje utgiftspost än samlar och hur impopulär varje intäkt än är.
- Internet är snabbt. Det kan förstås vara bra, vi behöver inte vänta i årtal på viktiga beslut. Men det kan också innebära att snabbt uppflammande opinioner beslutar i hastigt mod och mot det de flesta av de beslutande vid en lugn och samvetsgrann prövning - om en sådan hans med - skulle hålla för rätt. Långsamhet är i demokratiska sammanhang ibland en dygd. Några av de vanligaste uttrycken bland missnöjda är redan i dag, "det gick för snabbt", "vi är överkörda" och "vi hann inte med". Varför öka den risken?
- Det är också något märkligt i att överlåta mer makt åt den som orkar ägna sig åt besluten dagligen än den som har andra intressen också. Från den glada stormötestiden på 60-talet berättas att det gällde att vara ihärdig nog och försedd med mest tålmod: Då kunde man vinna även om man var en liten minoritet. Även

i representativ demokrati överläts makten åt dem som är mest politiskt intresserade. Men de måste ju dessutom vinna folkets förtroende i val!

Betyder dessa invändningar att e-demokrati är fel? Nej, inte alls, däremot borde man med all sannolikhet ägna lite eftertanke åt eventuella risker med ökad direktdemokrati.

Min tro är att valda representanter är rätt bra att ha när det gäller att ta de positiva besluten, om skatter, om statsbudgeten, om sammanhållen och konsekvent politik på olika områden. Men allmänheten är bra på att granska, kritisera och stoppa dumma förslag. Stormöten är nog bra om de bara får säga nej, till skattehöjningar, till krånglig lagstiftning och annat som våra förtroendevalda hittar på. Jag skulle däremot sova mycket sämre om de kunde skapa nya skatter, nya regleringar och nya dumheter.

"Kanske är våra grå och trista riksdagsmän med alla deras fel och brister bättre tyranner än vi själva och grannen med pekinesern tvärs över gatan".

Peter J Olsson (peter.j.olsson@kvp.se) är politisk redaktör vid Kvällsposten

Tror du att idéer spelar roll?

Då är det säkrast att du börjar prenumerera på Svensk Tidskrift.

Vi ger dig inblick i samhällets idédebatt, en kvalificerad samtidsanalys och politisk journalistik.

Vår idé är enkel. Vi tror att människan spelar roll!

Vår åsikt är enklare. Vi tror på ett friare och civilare Sverige!

Svensk Tidskrift Prenumeration: 345 kr.
Studentpris: 100 kr.

Tidskriften utkommer med sex nummer årligen. Sätt in pengarna på post- eller bankgiro med namn och adress på talongen. Eller skicka ett e-post till: prenumeration@svensktidskrift.se.
Postgiro: 727 44-6. Bankgiro: 575-7620.